

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**XX RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

OKTYABR, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 20-son (28-oktyabr, 2026-yil).– 66 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 26-oktyabr

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi XX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

SIYOSIY FANLAR

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SHAROITIDA SIYOSIY LEGITIMLIK MEXANIZMLARI O'ZGARISHINING NAZARIY ASOSLARI

Xolmatov Saidbek

Din ishlari bo'yicha qo'mita huzuridagi
Diniy-ma'rifiy sohada malaka oshirish va
qayta tayyorlash instituti xodimi
Email: saidbekxolmatov77@gmail.com
Tel: +998908584463

Annotatsiya. Ushbu tezisdagi raqamli texnologiyalar va elektron boshqaruv vositalarining siyosiy legitimlik mexanizmlariga ko'rsatayotgan transformatsion ta'siri nazariy-konseptual jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda Maks Veberning hokimiyat tipologiyasi, David Beemning normativ-empirik modeli hamda Frits Sharpf va Vivien Shmidtning Input-Output-Throughput konsepsiyalari sintez qilinib, an'anaviy va raqamli legitimlik mexanizmlari qiyosiy o'rganiladi. Tahlil natijalari raqamlashtirishning ambivalent (ham imkoniyat, ham xavf-xatar) xarakterga ega ekanligini, ya'ni u fuqarolik ishtiroki va davlat xizmatlari samaradorligini oshirish bilan birga, algoritmik yopiqlik (black box) hamda axborot manipulyatsiyasi kabi yangi tizimli zaifliklarni keltirib chiqarishini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: Siyosiy legitimlik, raqamli transformatsiya, elektron hukumat, algoritmik boshqaruv, Input-Output-Throughput modeli, M. Veber tipologiyasi, "qora quti" (black box) muammosi, raqamli tengsizlik, fuqarolik ishtiroki.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF CHANGES IN POLITICAL LEGITIMACY MECHANISMS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TECHNOLOGIES

Xolmatov Saidbek

Staff Member, Institute for Advanced Training and
Retraining of Personnel in the Religious and
Educational Sector under the Committee for Religious Affairs

Annotation. This thesis provides a theoretical and conceptual analysis of the transformational impact of digital technologies and e-governance tools on the mechanisms of political legitimacy. By synthesizing Max Weber's typology of authority, David Beetham's normative-empirical model, and Fritz Scharpf and Vivien Schmidt's Input-Output-Throughput framework, the study comparatively examines traditional and digital legitimacy mechanisms. The findings reveal that digitalization is fundamentally ambivalent (presenting both opportunities and risks)—while it enhances civic participation and public service efficiency, it simultaneously introduces new systemic vulnerabilities such as algorithmic opacity (the "black box" problem) and information manipulation.

Keywords: Political legitimacy, digital transformation, e-government, algorithmic governance, Input-Output-Throughput model, Max Weber typology, black box problem, digital divide, civic participation.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i20/n14>

Asosiy qism. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalarning davlat boshqaruvi va siyosiy munosabatlar tizimiga shiddat bilan kirib borishi nafaqat texnik va tashkiliy jarayonlarni soddalashtirmoqda, balki chuqur siyosiy-nazariy o'zgarishlarni ham keltirib chiqarmoqda. Elektron hukumat platformalari, ijtimoiy tarmoqlar orqali amalga oshiriluvchi davlat va jamiyat muloqoti, algoritmik boshqaruv vositalari hamda raqamli identifikatsiya tizimlari hokimiyat va fuqaro o'rtasidagi an'anaviy institutsional arxitekturaning sezilarli darajada transformatsiyaga uchratmoqda. Mazkur institutsional o'zgarishlar siyosiy fanning eng fundamental tushunchalaridan biri — siyosiy legitimlik mexanizmlarini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Tadqiqotning ilmiy muammosi shundaki, raqamli vositalar siyosiy legitimlikni ta'minlash va uning barqarorligini oshirishda bir chiziqli ijobiy omil hisoblanadimi yoki u hokimiyat va fuqaro o'rtasidagi munosabatlarda yangi turdagi zaiflik va xavf-xatarlarni ham tug'diradimi? Ayniqsa, raqamli transformatsiyaning legitimlik komponentlariga ko'rsatadigan ta'siri bir chiziqli emasligi va turli darajada namoyon bo'lishi masalasi hali nazariy jihatdan to'liq o'z aksini topmagan. Shundan kelib chiqqan holda, ushbu tezisning maqsadi siyosiy legitimlikni ta'minlashning an'anaviy va zamonaviy (raqamli) mexanizmlarini nazariy-konseptual jihatdan qiyosiy tahlil qilish hamda ularning transformatsion va ikkilamchi (ambivalent) xarakterini nazariy jihatdan asoslab berishdan iborat.

Ushbu tadqiqot konseptual-qiyosiy tahlil hamda tizimli-institutsional yondashuv metodologiyasiga asoslanadi. Mazkur yondashuv siyosiy legitimlik bo'yicha mavjud ilmiy-nazariy konsepsiyalarni tizimlashtirish va ularning raqamli transformatsiya sharoitidagi tushuntirish imkoniyatlarini qiyosiy baholash imkonini beradi. Raqamli davrdagi legitimlik transformatsiyasini tushuntirish uchun uchta klassik va zamonaviy nazariy model sintez qilindi.

M. Veberning hokimiyat tipologiyasi: Legitimlikning manbasi va shakllanish tamoyillarini ko'rsatib beradi[1]. Raqamli muhitda ratsional-huquqiy legitimlik asta-sekin algoritmik va dasturiy boshqaruv shakliga o'tayotgan bo'lsa, xarizmatik legitimlik ijtimoiy tarmoqlardagi norasmiy liderlik va raqamli media muloqoti vositasida namoyon bo'lmoqda.

D. Bitemning normativ-empirik modeli: Legitimlikning institutsional va normativ tekshiriluvchanligini ta'minlaydi. Ushbu model orqali raqamli amaliyotlarning o'rnatilgan huquqiy qoidalarga muvofiqligi, ularning e'tirof etilgan qadriyatlar bilan asoslangani va fuqarolarning roziligi qanday ko'rinishda namoyon bo'layotgani baholanadi[2].

F. Sharpf va V. Shmidtning **Input-Output-Throughput** konsepsiyasi: Legitimlikning funksional va bosqichli mexanizmlarini tushuntiradi[3]. Bunda Input — fuqarolarning qarorlar qabul qilishdagi ishtiroki va vakilligi, Output — davlat boshqaruvi va xizmatlarining samaradorligi, Throughput esa boshqaruv jarayonlarining shaffofligi, adolatlilik hamda hisobdorligini aks ettiradi[4]

An'anaviy va raqamli legitimlik mexanizmlarini qiyosiy tahlil qilish natijasida transformatsiya jarayonining to'rtta asosiy funksional yo'nalish bo'yicha chuqur gibrizlanishi va o'zgarishini kuzatish mumkin.

Birinchidan, vakillik va fuqarolik ishtiroki (Input) sohasida an'anaviy davriy saylovlar hamda siyosiy partiyalarga a'zolik kabi rasmiy institutlar o'rnini elektron ovoz berish, onlayn-petitsiyalar va ijtimoiy tarmoqlardagi uzluksiz muloqot shakllari egallamoqda. Bu jarayon fuqarolarning qarorlar qabul qilish jarayonida doimiy va tezkor ishtirok etish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirsa-da siyosiy faollikning yuzaki va vaqtinchalik tus olishi hamda jamiyatdagi raqamli tengsizlik sababli ayrim ijtimoiy qatlamlarning jarayonlardan uzilib qolish xavfini oshirmoqda.

Ikkinchidan, boshqaruv samaradorligi va natijadorligi (Output) bo'yicha an'anaviy byurokratik tartib-taomillardan avtomatlashtirilgan va "Yagona darcha" tamoyili bo'yicha ishlovchi raqamli davlat xizmatlariga o'tilmoqda. Bu holat operatsion xarajatlarni qisqartirib, davlat apparati xizmatlarining tezkorligi hamda qulayligini ta'minlaydi, biroq tizimli texnik uzilishlar, kiberxavflar yoki raqamli infratuzilmadagi nosozliklar davlat boshqaruvining umumiy samaradorligi hamda fuqarolar ishonchiga keskin salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Uchinchidan, nazorat va shaffoflik (Throughput) mexanizmlarida parlament nazorati va an'anaviy OAV monitoringi o'rnini ochiq ma'lumotlar portallari (Open Data) hamda real vaqtdagi raqamli nazorat egallamoqda[5]. Axborotga qabul qilish ko'lamining oshgani sababli, qarorlar qabul qilishda algoritmik va sun'iy intellekt tizimlarining keng qo'llanilishi qaror mantiqining yopiq bo'lib qolishiga (Black box–Qora quti muammosi) va javobgar shaxslarni aniqlashdagi mas'uliyatsizlik xavfiga olib kelmoqda.

To'rtinchidan, ijtimoiy rozilikni shakllantirishda rasmiy davlat mediasi va ideologik institutlar o'rniga ijtimoiy tarmoqlardagi vizual va emotsional axborot oqimlari yetakchilik qilmoqda, bu esa jamiyat bilan tezkor qayta aloqa o'rnatsa-da, axborot manipulyatsiyasi hamda sun'iy "boshqariluvchi rozilik" ko'rinishlarini keltirib chiqarmoqda.

Xulosa. Olib borilgan nazariy-konseptual tahlil shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarning davlat boshqaruvi va siyosiy munosabatlar tizimiga shiddat bilan kirib borishi siyosiy legitimlik darajasiga bir chiziqli, ya'ni faqat ijobiy yoki faqat salbiy ta'sir ko'rsatmaydi. Raqamli transformatsiya o'z mohiyatiga ko'ra chuqur gibrid va ikkilanuvchi (ambivalent) xarakterga ega bo'lib, u legitimlikning har bir tarkibiy qismiga bir vaqtning o'zida ham kengaytirilgan imkoniyatlar, ham yangi tizimli zaifliklar va xavf-xatarlarni olib kiradi. Davlat organlarining raqamli platformalarga o'tishi fuqarolarga davlat xizmatlaridan foydalanishda misli ko'rilmagan tezkorlik va qulaylikni taqdim etadi. Lekin qarorlar qabul qilish jarayonida algoritmik hamda avtomatlashtirilgan tizimlarning qo'llanilishi boshqaruvning tushunariligi va ochiqligiga salbiy ta'sir o'tkazib, algoritmik "qora quti" (*black box*) muammosini va mas'uliyatning noaniqligini keltirib chiqarmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli texnologiyalar orqali jamiyat va hokimiyat o'rtasida tezkor aloqa o'rnatilayotgani fuqarolik faolligini oshirayotgandek ko'rinsa-da, bu jarayon ishtirokning yuzaki tus olishiga hamda axborot manipulyatsiyasi vositasida "boshqariluvchi rozilik" ko'rinishlarining shakllanishiga zamin yaratmoqda.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Weber, M. (1978). *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. University of California Press.
2. Beetham, D. (2013). *The Legitimation of Power* (2nd ed.). Palgrave Macmillan.
3. Scharpf, F. W. (1999). *Governing in Europe: Effective and Democratic?* Oxford University Press.
4. Schmidt, V. A. (2013). Democracy and legitimacy in the European Union Revisited: Input, Output and Throughput. *Political Studies*, 61(1), 2–22.
5. Margetts, H., John, P., Hale, S., & Yasserli, T. (2015). *Political Turbulence: How Social Media Shape Collective Action*. Princeton University Press.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

XX RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI
2026-yil, oktyabr

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
XX Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 20-son (28-oktyabr, 2026-yil). – 66 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 26-oktyabr.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.